

60 LAT CZASOPISMA „MEDYCYNĄ PRACY”

60 YEARS OF “MEDYCYNĄ PRACY”

KRÓTKO O HISTORII

Początki czasopisma „Medycyna Pracy” sięgają lat pięćdziesiątych. Już w 1948 roku pod tym tytułem ukazały się dwa zeszyty „Śląskiej Gazety Lekarskiej”, wydawanej w Cieszynie, a w roku 1949 Zakład Ubezpieczeń Lekarskich opublikował pierwszy zeszyt „Polskiego Archiwum Medycyny Pracy” jako dodatek do „Wiadomości Lekarskich”. Właściwa historia czasopisma zaczyna się jednak z chwilą, kiedy w 1950 roku kolejne artykuły złożone do druku w tym dodatku przekazano do wydania w nowo utworzonej „Medycynie Pracy”.

Jej pierwszym wydawcą był Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich w Warszawie, ale już wtedy siedziba redakcji znajdowała się w Łodzi przy ul. Wodnej. Redaktorem naczelnym czasopisma został prof. dr med. Emil Paluch — w tamtym czasie rektor Akademii Medycznej w Łodzi, a od 1952 roku dyrektor Instytutu Medycyny Pracy (nowo powstałego w wyniku połączenia Oddziału Łódzkiego Państwowego Zakładu Higieny z Akademią Medyczną w Łodzi). W roku 1990 właśnie do Instytutu, na ulicę Teresy, przeniesiono redakcję „Medycyny Pracy”.

W kolejnych latach funkcję Redaktora Naczelnego czasopisma piastowali:

- 1953–1955 — prof. dr Maria Boguszewska,
- 1955–1957, 1958–1972 — prof. dr med. Jerzy Nofer,
- 1957 — dr med. Maria Chwat,
- 1973–1991 — dr med. Zbigniew Kowalski,
- 1992–1999 — prof. dr hab. med. Janusz Indulski.

Od śmierci prof. Indulskiego w 1999 roku Redaktor Naczelną „Medycyny Pracy” jest dr hab. med. Irena Szadkowska-Stańczyk, wcześniej (od 1993) będąca jego zastępcą.

Funkcję Zastępcy Redaktora Naczelnego (kierowników działu medycyny przemysłowej) sprawowali kolejno: w latach 1956–1959 — dr med. Karol Ryder; w latach 1960–1972 — lek. Ryszard Machnikowski, 1973–1982 — dr n. przyr. (potem doc. dr hab.) Janusz Gościński, w roku 1982 — prof. dr hab. med. Stanisław Andrzejewski, a w latach 1984–1992 — dr med. (aktualnie prof.) Neonila Szeszenia-Dąbrowska. W skład Zespołu Redakcyjnego przez wiele lat wchodził też: w la-

tach 1993–2004 — dr med. Lech Dawydzik (dział polityki zdrowotnej, obecnie: prof. dr hab. med. Ryszard Andrzejak), od 1993 r. do dzisiaj — dr hab. Edward Więcek (dział higieny pracy, w latach 1989–1993 nadzorowany przez dr n. farm. Teresę Rogaczewską) i w latach 1989–2006 — prof. dr hab. med. Kazimierz Marek (dział kliniczny, obecnie: prof. dr hab. med. Cezary Pałczyński).

Z kolei w funkcji Sekretarza Redakcji prace nad czasopismem wspierali: do 1955 r. doc. dr med. (później prof.) Jerzy Nofer, w latach 1955–1972 — lek. (później dr med.) Zbigniew Kowalski, 1973–1987 — dr med. (aktualnie prof.) Wiesław Sułkowski, i do 2007 r. — mgr Teresa (Tucholska) Starzyńska (jako kierownik Oficyny Wydawniczej IMP, obecnie: mgr Katarzyna Rogowska). Sekretarzem Technicznym redakcji w latach 1973–1986 była mgr Jolanta Mikołajczyk.

PROFIL CZASOPISMA

Zgodnie z przekonaniem pioniera polskiej medycyny pracy — prof. Brunona Nowakowskiego — dziedzina ta powinna być syntezą wielu specjalności lekarskich. Przekrój tematyczny prac publikowanych w czasopiśmie „Medycyna Pracy” w pełni potwierdza tę tezę, choć na przestrzeni lat zmieniała się problematyka, na którą kładziono w nim szczególny nacisk.

Początkowo publikacje dotyczyły głównie medycyny przemysłowej i klinicznej, higieny pracy i polityki zdrowotnej. Z czasem krąg zainteresowań autorów publikujących w czasopiśmie stale się poszerzał i tematykę artykułów dla potrzeb statystycznych klasyfikowano już w bardziej szczegółowych kategoriach. W latach 1950–1998 najczęściej opublikowanych prac dotyczyło patologii zawodowych (34%), toksykologii doświadczalnej (21%), przy mniejszym procentowym udziale artykułów z zakresu fizjologii, ergonomii, psychologii i socjologii pracy (15%), higienicznej oceny środowiska pracy (10%), organizacji ochrony zdrowia (8%), badań epidemiologicznych (8%) i zagrożeń środowiskowych (1%) (1).

Aktualna analiza tematyczna publikowanych artykułów wskazuje na utrzymującą się najwyższą pozycję patologii zawodowej (33,2%), natomiast kolejnym

obszarem cieszącym się dużym zainteresowaniem autorów jest w tej chwili organizacja ochrony zdrowia (19,92%). Dwie następne pozycje, z podobnym procentowym udziałem (odpowiednio: 11,76% i 11,34%), zajmują jak poprzednio higieniczna ocena środowiska pracy oraz fizjologia, ergonomia, psychologia i socjologia pracy (tab. 1).

Tabela 1. Tematyka prac opublikowanych w „Medycynie Pracy” w latach 1999–2009

Lp.	Działy tematyczne	Publikacje w latach 1999–2009	
		n	%
1	Higieniczna ocena środowiska pracy	85	11,76
2	Toksykologia doświadczalna	70	9,68
3	Patologia zawodowa	240	33,20
4	Badania epidemiologiczne	71	9,82
5	Diagnostyka ostrych zatruc	3	0,41
6	Fizjologia, ergonomia, psychologia i socjologia pracy	82	11,34
7	Organizacja ochrony zdrowia	144	19,92
8	Zagrożenia środowiskowe	28	3,87
	W sumie	723	100,00

Źródło: Medip 1990 i Medip 2000 (2–3).

Rozpiętość tematyczna prac przypisanych do poszczególnych działów jest oczywiście bardzo szeroka. Dla przykładu, artykuły z zakresu patologii zawodowej dotyczą m.in. wpływu warunków pracy na stan zdrowia pracujących, postępowania diagnostycznego i trudności diagnostyczno-orzecznicych, chorób będących wynikiem narażenia zawodowego obejmujących uszkodzenia narządu głosu i słuchu, alergii zawodowych, narażenia na substancje chemiczne i rakotwórcze, uwarunkowań chorób nowotworowych i układu krążenia itp. Z kolei w pracach z zakresu organizacji ochrony zdrowia podejmowane są zagadnienia dotyczące celów i wyzwań polskiej medycyny pracy, orzecznictwa o chorobach zawodowych i jego kryteriów, wdrażania przepisów Unii Europejskiej, znaczenia przemian gospodarczych dla medycyny pracy, warunków pracy i potrzeb pracujących, promocji zdrowia, znaczenia i ekonomicznych uwarunkowań działań profilaktycznych, doskonalenia zawodowego oraz jakości kształcenia przed- i podyplomowego z zakresu medycyny pracy, a także zadań wojewódzkich ośrodków medycyny pracy.

O wysoki poziom merytoryczny artykułów zakwalifikowanych do druku dba Zespół Redakcyjny i recenzenci z grona autorytetów naukowych w danej dziedzi-

nie, którym zleca się krytyczną ocenę prac. Tylko w ostatnim roku (2009) spośród tekstów nadesłanych do publikacji 7,92% zostało odrzuconych, a 48,51% było poprawianych zgodnie z sugestiami recenzentów i Redaktor Naczelnej.

Oprócz prac oryginalnych i poglądowych w czasopiśmie publikowane są informacje o krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych związanych tematycznie z medycyną pracy, a także sprawozdania z nich. Zamieszczane są też komentarze, listy, polemiki, wspomnienia pośmiertne oraz aktualne wiadomości, m.in. z działalności Polskiego Towarzystwa Medycyny Pracy. W każdym pierwszym numerze czasopisma z danego roku zamieszczane są wykazy prac opublikowanych w czasopiśmie w roku poprzednim oraz indeksów słów kluczowych do nich, a także streszczenia rozpraw doktorskich i habilitacyjnych z dziedziny medycyny pracy, oraz informacje o nagrodach i wyróżnieniach.

REDAKCJA I ROZPOWSZECHNIANIE

Ważnym elementem jakości czasopisma, obok wysokiego poziomu merytorycznego, za który odpowiada Redaktor Naczelna, jest jego poziom edytorski, o który dba wykwalifikowana kadra zajmująca się przygotowaniem do druku kolejnych numerów, czyli redakcją techniczną i językową, korektą i opracowaniem typograficznym.

Od roku 2000 wprowadzono w czasopiśmie nowy regulamin ogłaszania prac — dotychczasowe zasady dostosowano do „Ujednoliconych wymagań wobec artykułów przeznaczonych do druku w czasopismach biomedycznych” Międzynarodowego Komitetu Wydawców Czasopism Medycznych, które zostały opublikowane w „The New England Journal of Medicine” w 1997 roku.

W 2001 roku w związku z coraz większą liczbą publikowanych prac i większą ich objętością zmienił się także format czasopisma (z A5 na A4), oraz jednocześnie jego szata graficzna i layout. Wraz z tą zmianą w czasopiśmie pojawiła się angielska wersja tytułów publikowanych artykułów, oprócz ich streszczeń w języku angielskim — streszczenia polskie, a także słowa kluczowe w obu językach. Od 2003 roku streszczenia w pracach oryginalnych zaczęły mieć budowę strukturalną, w której wyodrębniane są najważniejsze części tego typu prac (m.in. wstęp, cel i metody, wyniki, wnioski). Zmieniły się też zasady notacji piśmiennictwa, które w pełni dostosowano do wymagań Międzynarodowego Komitetu Wydawców Czasopism Medycznych.

W Polsce czasopismo rozpowszechniane jest głównie poprzez prenumeratę i sprzedaż pojedynczych numerów w Oficynie Wydawniczej Instytutu Medycyny Pracy im. prof. J. Nofera w Łodzi lub w jej księgarni internetowej (<http://www.imp.lodz.pl/oficyna/ksiegarnia>).

„Medycyna Pracy” do roku 2008 w wykazie Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego miała przyznanych 10 punktów za publikację naukową (obecnie, po zmianie zasad kwalifikowania czasopism do poszczególnych grup: 6 pkt), natomiast w bazie Index Copernicus otrzymała 9 punktów. W celu upowszechniania na forum międzynarodowym wyników badań publikowanych w czasopiśmie artykuły są także zamieszczone w formie elektronicznej w bazach EBSCO, ProQuest oraz Central & Eastern European Academic Source. „Medycyna Pracy” jest też indeksowana w EMBASE Excerpta Medica, International Media Guide, ISI Master Journal List, SCOPUS, Index Medicus, Bureau International du Travail, oraz Russian Institute of Scientific and Technical Information (VINITI). Streszczenia z bieżących numerów czasopisma (z ostatnich 2 lat) i pełne wersje artykułów z lat poprzednich są dostępne również na stronie wydawcy (http://www.imp.lodz.pl/baza_czasopism/medpr).

PODSUMOWANIE

Czasopismo „Medycyna Pracy” od 60 lat cieszy się stałym zainteresowaniem zarówno autorów, jak i czytelników. Wraz z rozwojem cywilizacyjnym i poszerzaniem się obszaru zainteresowań specjalistów zajmujących się medycyną pracy zmienia się jedynie grono odbior-

ców dwumiesięcznika i publikujących w nim autorów. Rekrutują się oni obecnie już nie tylko spośród praktyków, czyli lekarzy medycyny pracy, lekarzy orzeczników, przedstawicieli środowiska pielęgniarstwa oraz specjalistów bezpieczeństwa i higieny pracy. Coraz częściej są to także prawnicy, którzy dostrzegają konieczność zmiany zapisów w polskim ustawodawstwie dostosowujących je do wymogów współczesnego świata, które wpływają także na warunki środowiska pracy.

Redakcja „Medycyny Pracy” ma nadzieję na stały rozwój czasopisma, w którym nadal chce poruszać zagadnienia wpływające na bezpieczeństwo i zdrowie osób pracujących oraz jakość opieki medycznej nad nimi. Jednocześnie pragnie podziękować wszystkim osobom, które dotąd miały wpływ na jego wysoki merytoryczny i edytorski poziom oraz zobowiązuje się dokładać wszelkich starań, by taki utrzymać.

Katarzyna Rogowska
kierownik Oficyny Wydawniczej
Instytut Medycyny Pracy im. prof. J. Nofera, Łódź

PIŚMIENNICTWO

1. Indulski A.J., Przyłuska J.: Medycyna Pracy — podsumowanie dokonań i perspektywy rozwoju w pięćdziesiątą rocznicę edycji czasopisma. *Med. Pr.* 1999;L(6):453–477
2. Medip 1990 [cytowany 4 lutego 2010]. Adres: <http://old.imp.lodz.pl/expertus/MEDIIP>
3. Medip 2000 [cytowany 4 lutego 2010]. Adres: <http://old.imp.lodz.pl/expertus/inf>